

תוכנית החומש לקידום
אוכלוסיית הבדואים בנגב
الخطة الخمسية لتعزيز السكان البدو في النقب
The five-year plan to promote the
Bedouin population in the Negev
2021-2017

האגף לפיתוח כלכלי חברתי
בחברה הבדואית בנגב
قسم التطوير الاقتصادي الاجتماعي
في المجتمع البدوي في النقب

תמונת מצב של האוכלוסייה הבדואית בנגב מדדים נבחרים תמצית דוח מלווה ליישום החלטת הממשלה 2397

התמצית מתבססת על דוח תמונת מצב של האוכלוסייה הבדואית בנגב – מדדים נבחרים.
מחברים: ארוא מג'אדלה, דנה כהן, רנא עבאס, וצ'סלב קונסטנטינוב, דפנה הרן, יונתן אייל, מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.

מחברים: ארוא מג'אדלה, דנה כהן, יונתן אייל
עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
עיצוב גרפי: ענת פרקו טולדנו

מכון מאיירס ג'וינט ברוקדייל
ינואר 2024

קרדיט תמונת שער: Mikhnyuk Galina / Shutterstock.com

מסמך זה מציג תמצית של דוח "תמונת מצב של האוכלוסייה הבדואית בנגב – מדדים נבחרים" והוא נועד לתת תמונה רב-ממדית של האוכלוסייה הבדואית בנגב בהיבטים כלכליים וחברתיים מרכזיים בחייה. המסמך מציג מדדים נבחרים ומנגיש אותם לכל המעוניין לעקוב אחר השינויים בהם על פני זמן, להשוות אותם לאוכלוסיות אחרות בישראל ולבחון מגמות ופערים על פני זמן.

הדוח והתמצית נכתבו כחלק ממחקר הערכת תוכנית החומש לאוכלוסייה הבדואית בנגב (החלטת הממשלה 2397). המחקר בכללותו, והדוחות שנכתבו במסגרתו, הם פרי יוזמה ועבודה משותפת של האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב במשרד לשוויון חברתי ושל מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל, כאשר האחרון גם תכנן וביצע את המחקרים עצמם.

אנו תקווה כי התמצית והדוח ישמשו את הקוראים להעמקת ההבנה של אוכלוסיית הבדואים בנגב, הישגיה והאתגרים העומדים בפניה, כבסיס איתן של ידע ללימוד, לדיון ולתכנון העשייה בשנים הבאות.

יונתן אייל

ראש צוות אוכלוסייה ערבית
מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

בני צרפתי

מנהל תחום תכנון ובקרה
האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב
משרד הרווחה והביטחון החברתי

רקע

מטרות החלטת ממשלה מס' 2397

החלטת ממשלה מס' 2397: תוכנית החומש
לפיתוח כלכלי-חברתי בקרב האוכלוסייה
הבדואית בנגב לשנים 2017 עד 2021

- צמצום פערים בין האוכלוסייה הבדואית בנגב לשאר האוכלוסייה בישראל
- חיזוק הרשויות המקומיות, שיפור מצבן הכלכלי וביסוסן בהיבט המנהלי והארגוני, וכן העלאת רמת השירות שלהן לאזרחים
- שילוב האוכלוסייה הבדואית בנגב בחברה ובכלכלה הישראלית

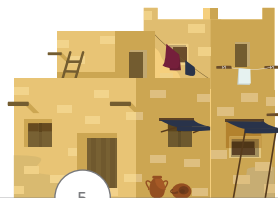
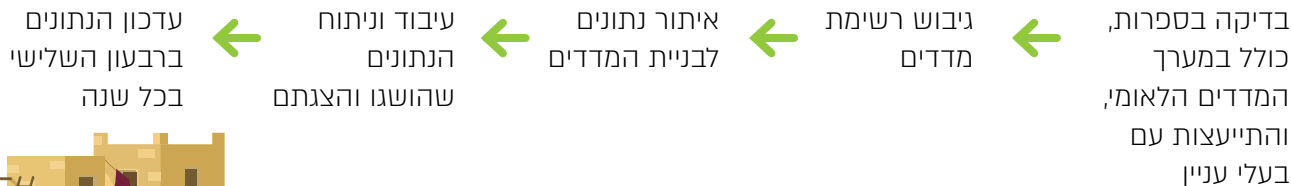

מטרות הדוח

- לתאר מדדים המציגים תמונה רב-ממדית של מצב האוכלוסייה הבדואית בנגב
- לשקף את מגמות השינוי באוכלוסייה הבדואית במגוון תחומי חיים, לפני יישום החלטת הממשלה ובמהלכה
- לבחון את ההבדלים במגמות השינוי בין האוכלוסייה הבדואית ובין קבוצות ההשוואה
- המדדים ישמשו מחוון ידידותי וקל לשימוש למעקב אחרי המצב החברתי-כלכלי על פני זמן

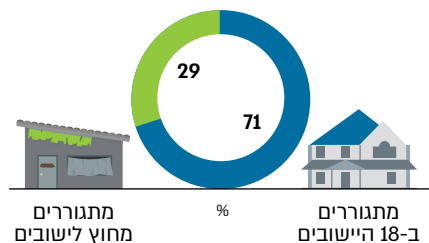
המדדים יעמדו לרשות האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, לרשות בעלי עניין ולרשות כלל האוכלוסייה

תהליך איתור המדדים ובנייתם

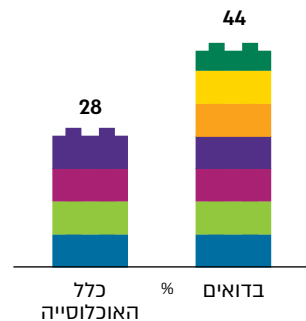
הידעתם?

בשנת 2022 מנתה האוכלוסייה הבדואית בנגב כ-287,768 איש, מהם 71% היו תושבי 18 היישובים הבדואיים ו-29% היו תושבי מגורים בלתי מוסדרים.¹

שיעור האוכלוסייה המתגוררת ביישובים ומחוץ להם.
מקור: מאגר המידע של אוניברסיטת בן גוריון, ינואר 2022

האוכלוסייה הבדואית בנגב היא אוכלוסייה צעירה. בשנת 2020 עמד שיעור הילדים עד גיל 14 באוכלוסייה זו על 44%, לעומת 28% בכלל אוכלוסיית ישראל.

שיעור הילדים עד גיל 14. מקור: נתוני למ"ס 2020

היישובים הבדואיים שייכים לאשכול החברתי-כלכלי הנמוך ביותר (אשכול 1).

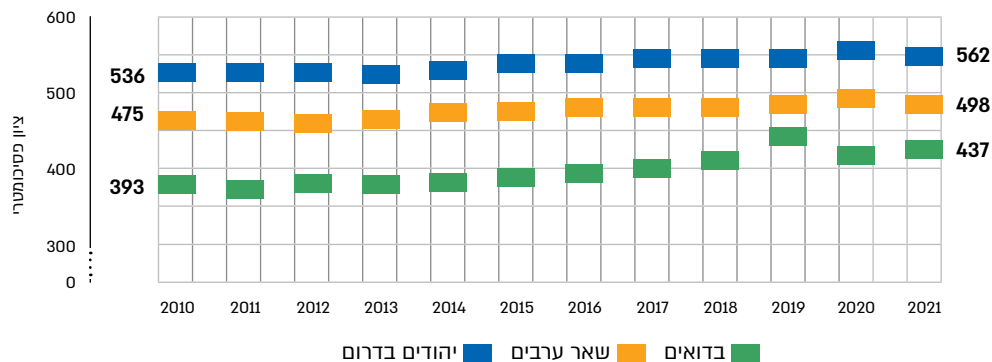
¹ שמונה-עשר היישובים – שמונה-עשר היישובים ברשויות המקומיות (עיר, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות): העיר רהט; המועצות המקומיות חורה, כסיפה, לקיה, ערערה בנגב, שגב שלום, תל שבע; יישובי המועצה האזורית אל-קסום: אום-בטין, א-סייד, דריג'את, כוחלה, מולדה, מכחול ותרabin א-צאנע; יישובי המועצה האזורית נווה מדבר: אבו קורינאת, קאסר א-סר, ביר הדאג' ואבו תלול. מגורים בלתי מוסדרים: מגורים מחוץ לשמונה-עשר היישובים.

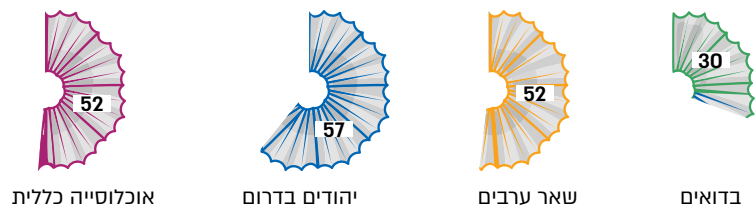
מדדים

השכלה

ציוני הבחינה
הפסיכומטרית
של הבדואים
הם הנמוכים
ביותר בישראל
ביחס לשאר
קבוצות
האוכלוסייה

ממוצע ציוני הבחינה הפסיכומטרית בשנים 2021-2010. מקור: מרכז ארצי לבחינות ולהערכה

שיעור הזכאות לתעודת בגרות העומדת בתנאי הסף לאוניברסיטאות בשנת 2020 (באחוזים). מקור: הלמ"ס (2020)

שיעור הזכאות בקרב
הבדואים לתעודת בגרות
העומדת בתנאי הסף
לאוניברסיטאות
הוא הנמוך ביותר ביחס
לשאר קבוצות האוכלוסייה

בקרב הבדואים שיעור הנשירה הגבוה ביותר ביחס לקבוצות השוואה

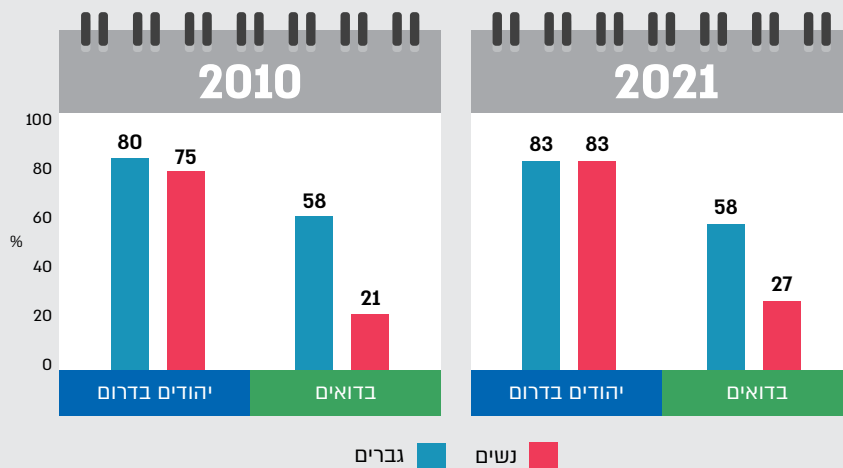

בדואים שאר ערבים יהודים בדרום אוכלוסייה כללית

שיעור הנשירה מבתי הספר בשנת 2021 (באחוזים).
מקור: הלמ"ס (2021)

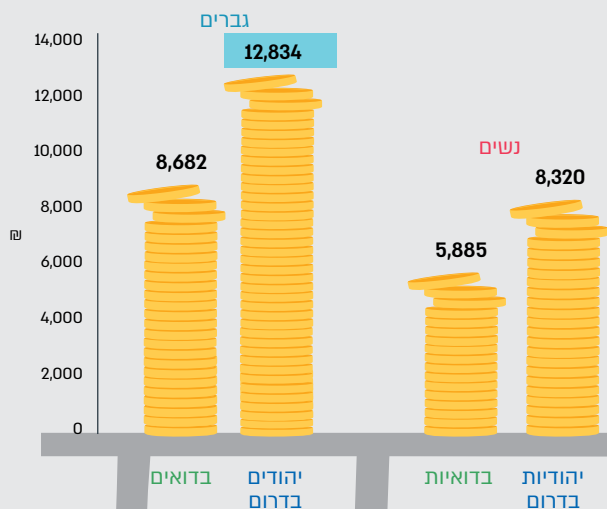
תעסוקה

על פני זמן, יש עלייה באחוז התעסוקה
בקרב האוכלוסייה הבדואית,
אך שיעור זה עדיין נמוך יחסית
ליהודים בדרום

שיעור התעסוקה. מקור: סקר כוח אדם של הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל

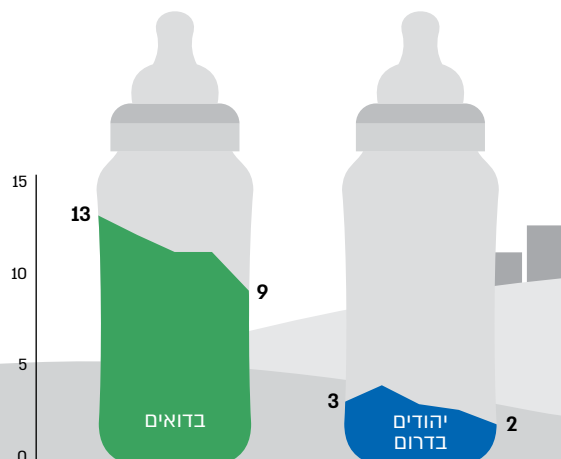
לשכירים הבדואים שכר נמוך יותר מלשכירים היהודים בדרום

שכר השכירים הממוצע בש"ח בשנת 2019 ללא הצמדה.
מקור: המוסד לביטוח לאומי בעיבוד מכון ברוקדייל

בין השנים 2010-2020 חלה ירידה בשיעור תמותת התינוקות באוכלוסייה הבדואית בנגב

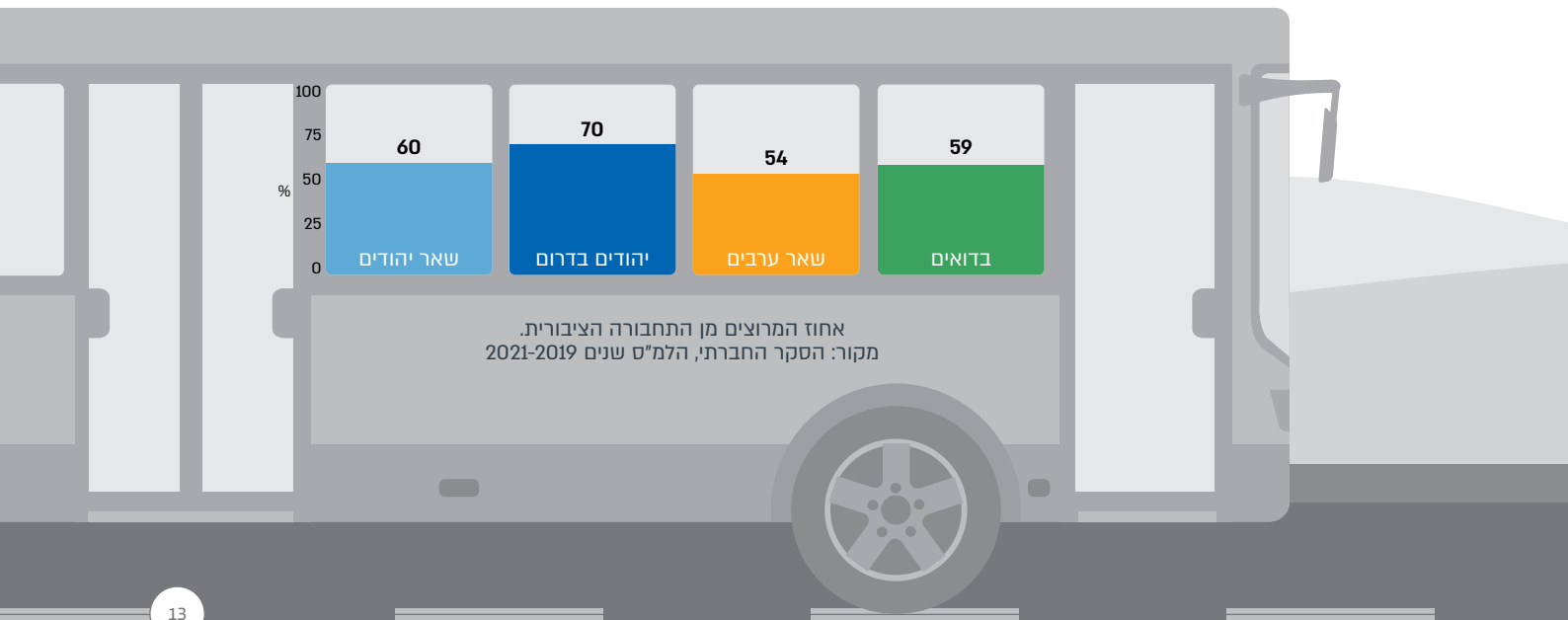

שיעור תמותת תינוקות לאלף לידות חי בשנים 2010-2020.
מקור: הלמ"ס 2020-2010

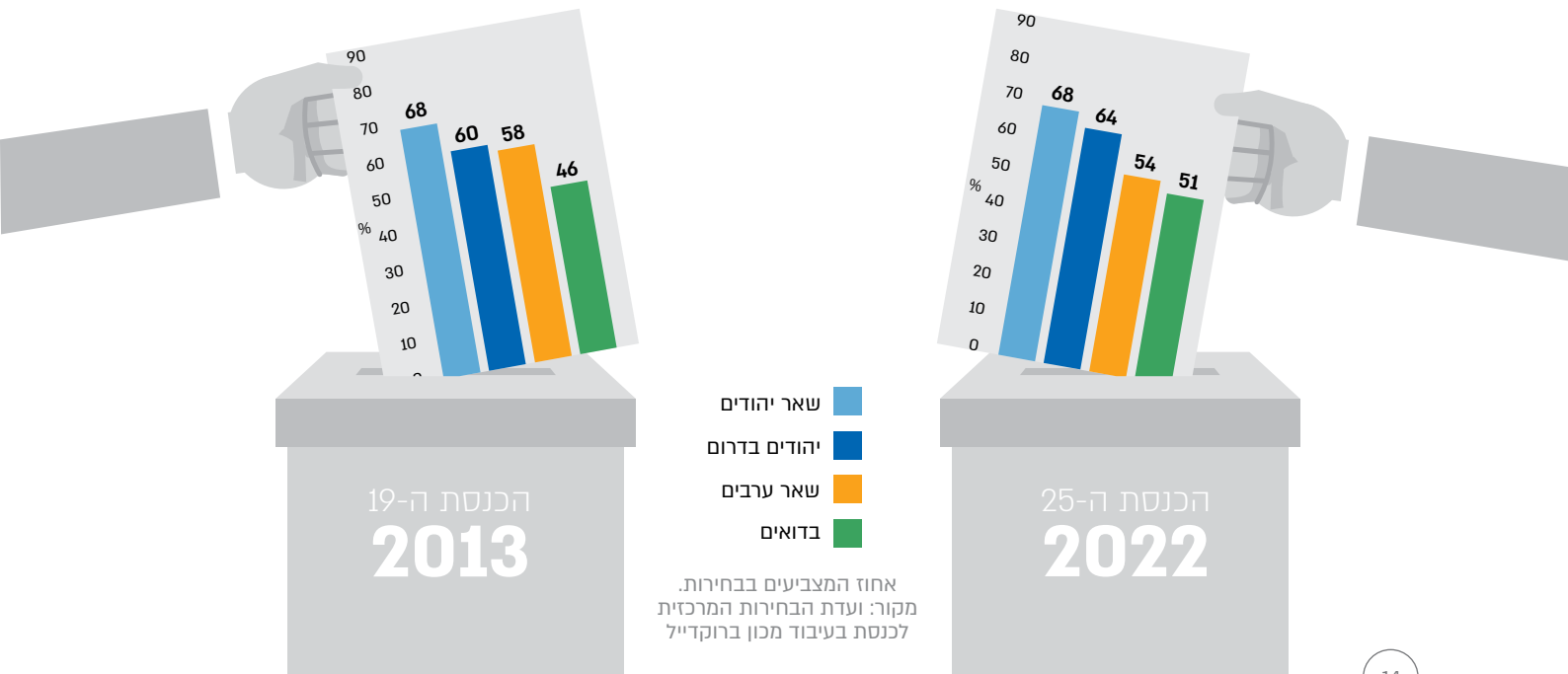
שביעות הרצון מן התחבורה הציבורית

כ-60% מן הבדואים שבעי רצון מן התחבורה הציבורית,
אך שביעות הרצון בקרבם נמוכה מזו של היהודים בדרום

אחוז ההצבעה לכנסת

לאורך השנים אחוזי ההצבעה באוכלוסייה הבדואית נמוכים יחסית לשאר קבוצות האוכלוסייה. בשנת 2022 אחוז ההצבעה בקרב הבדואים היה קרוב לאחוזי ההצבעה בקרב שאר האוכלוסייה הערבית

שביעות הרצון מן החיים

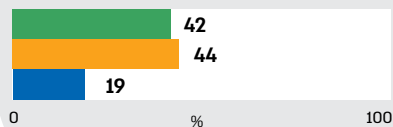
שביעות הרצון של הבדואים מן החיים
נמוכה מזו של שאר אוכלוסיות ההשוואה

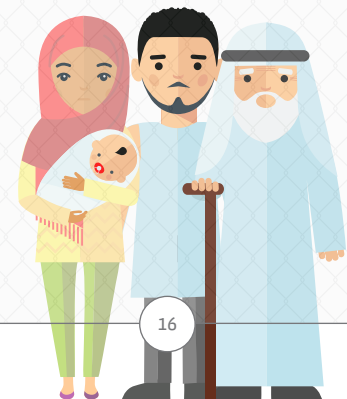
ממוצע אחוז המרוצים מן החיים בשנים 2019-2021.
מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס 2021

האוכלוסייה הבדואית ושאר הערבים חשים יותר אפליה לעומת קבוצת היהודים בדרום

בדואים
שאר ערבים
יהודים בדרום

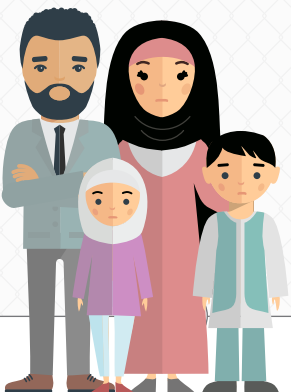
שיעור החשים אפליה בממוצע בשלוש שנים (2019-2021) (באחוזים).
מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס 2021

תחושת האפליה בקרב האוכלוסייה הבדואית על רקע לאום, מוצא ודת גבוהה יותר מזו שבקרב כלל האוכלוסייה

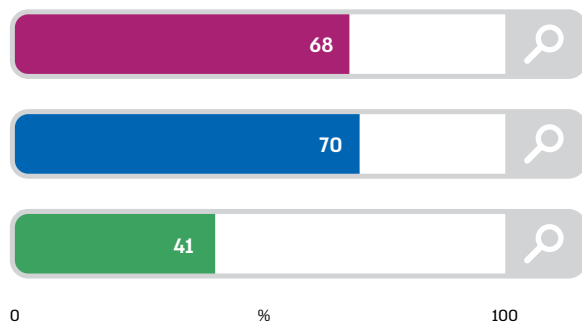

תחושת אפליה לפי תחום בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב בשנים 2017-2021 (באחוזים).
מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס 2021

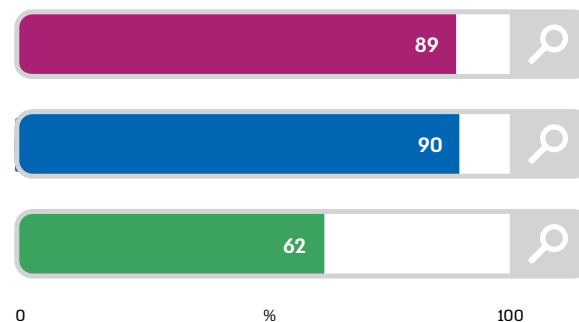

שימוש באינטרנט

לאורך השנים חלה עלייה באחוז המשתמשים באינטרנט בקרב הבדואים, בדומה לאוכלוסיות ההשוואה

2010-2011

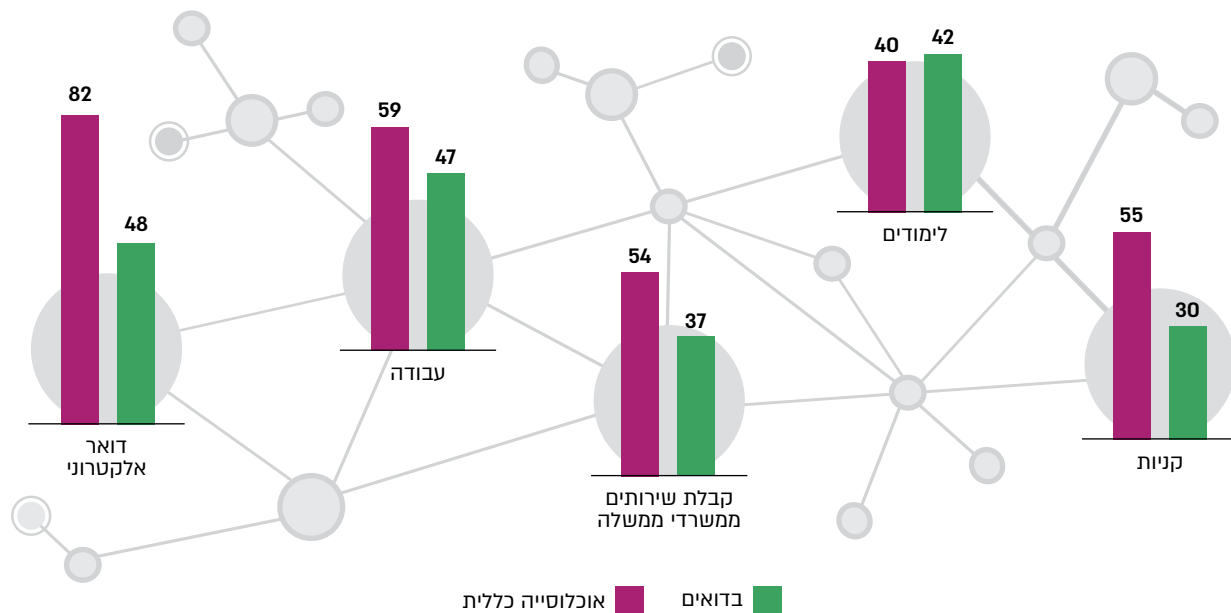

2019-2021

בדואים יהודים בדרום אוכלוסייה כללית

אחוז המשתמשים באינטרנט. מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס 2021-2010

מטרות השימוש של האוכלוסייה הבדואית באינטרנט שונות ממטרות השימוש של האוכלוסייה הכללית

מטרות השימוש באינטרנט (באחוזים).
מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס 2017-2021 בעיבוד מכון ברוקדייל

סיכום

מדדים שהוצגו בדוח ובתמצית

עבור כל מדד מוצגים הנתונים משנת המדידה האחרונה

אחוז התעסוקה – נשים
(2021)

83% **27%**

יהודים בדרום בדואים

אחוז התעסוקה – גברים
(2021)

83% **58%**

יהודים בדרום בדואים

נשירה
(2021)

4% **20%**

יהודים בדרום בדואים

אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי
הסף לקבלה לאוניברסיטאות (2020)

57% **30%**

יהודים בדרום בדואים

אחוז המשתמשים באינטרנט
(2021-2010)

90% **62%**

יהודים בדרום בדואים

אחוזי הצבעה בבחירות לכנסת
(הכנסת ה-25)

64% **51%**

יהודים בדרום בדואים

תמותת תינוקות
(ל-1,000 לידות חי) (2020)

2 **9**

יהודים בדרום בדואים

שכר השכירים בממוצע
(2019)

12,833 ₪ **8,682 ₪**

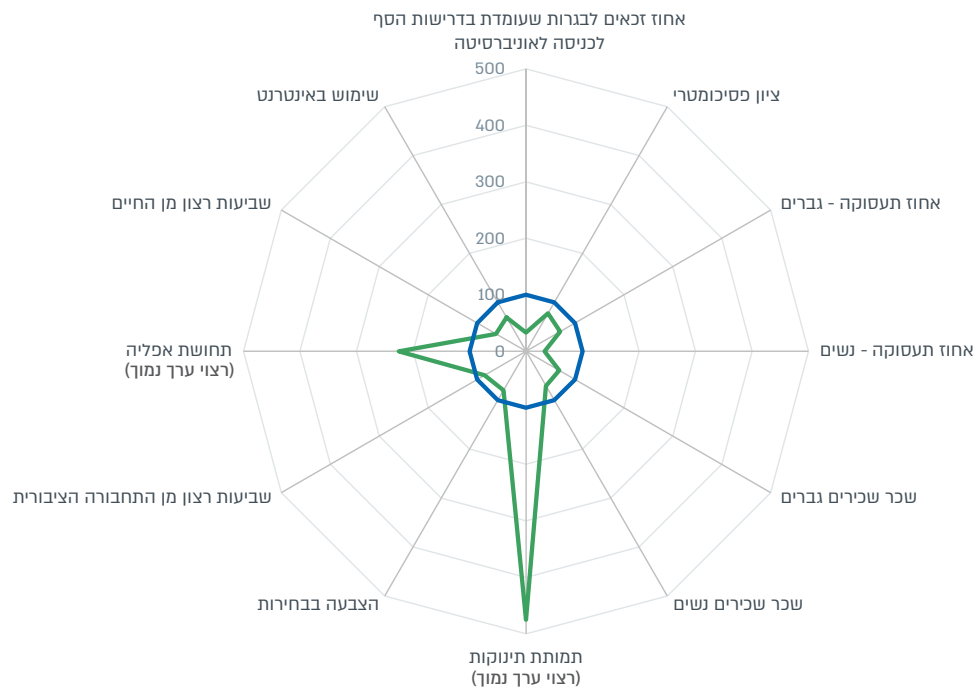
יהודים בדרום בדואים

למרות המגמה החיובית ישנם פערים משמעותיים
בין האוכלוסייה הבדואית לאוכלוסייה היהודית בדרום

על פני זמן ניכרת מגמה חיובית במדדים

השוואה בין הבדואים בנגב ליהודים בדרום (באחוזים)

התרחים מציג את היחס בין נתוני הבדואים לנתוני היהודים בדרום בכל מדד. **למשל**, היחס בין אחוז התעסוקה בקרב הנשים הבדואיות ובין אחוז זה בקרב הנשים היהודיות בדרום עומד על 32%.

יהודים בדרום
בדואים

כמה מילים לפני סיום

המדדים נגזרו מדוח תמונת מצב של האוכלוסייה הבדואית
בנגב – מדדים נבחרים שהוא חלק ממחקר מלווה לתוכנית
החומש לקידום האוכלוסייה הבדואית.

המדדים משמשים בסיס למעקב אחר מצב האוכלוסייה
לאורך זמן ולבחינת מגמות וצמצום פערים ביחס לכלל
האוכלוסייה בישראל בתחומים כמו חינוך, תעסוקה
ופיתוח השלטון המקומי.

ישנה מגמה חיובית במדדי האוכלוסייה על פני זמן.
עם זאת, נותרו פערים משמעותיים בין הבדואים
בנגב לקבוצות השוואה.

